

Vammaispalvelulain uudistuksen vaikutus kuntien vammaisille henkilöille järjestettävien palveluiden osalta suhteessa kasvatusta- ja opetuslainsäädäntöön

Sivistyslautakunta 26.08.2025
566/12.00.02/2025

Eduskunta hyväksyi vuoden 2024 lopussa tarkennukset vammaispalvelulain soveltamisalaan. Soveltamisalan tarkennuksen myötä vammaispalvelulain perusteella järjestetään palveluita vain, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Laki on tullut voimaan 1.1.2025.

Vammaispalvelulailla ei ole tarkoitus korvata eri elämänvaiheissa tarvittavia yleislain mukaisia palveluita, joiden järjestämisestä hyvinvointialue ja kunta ovat vastuussa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuslain mukaiset palvelut ovat aina ensisijaisia suhteessa erityispalveluihin.

Uuden vammaispalvelulain (675/2023) 2 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan erityispalveluiden järjestämiseen niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoituksen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Tämän lain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 ja 5 §:ssä.

Edelleen pykälän 2 momentin mukaan vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain (1326/2010), ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/ 1998) tai muun ensisijaisen lain perusteella.

Edelleen pykälän 4 momentin mukaan sen lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:ssä säädetään maksun perimättä jättämisestä tai määrätyn maksun alentamisesta, 2 momentissa tarkoitetun lain perusteella järjestetyistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista määrättävä maksu on jätettävä määräämättä tai perimättä tai sitä on alennettava, jos maksu estää vammaisen henkilön palveluiden yksilöllisen järjestämisen tai vaikeuttaa sitä olennaisesti tai jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

Edellä mainittu maksuja koskeva suojasäännös koskee siis vain sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja, ei esimerkiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 1503/2016 mukaisia varhaiskasvatuksesta perittäviä maksuja tai aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä maksuja.

Näin ollen varhaiskasvatuksessa on poistunut maksuton varhaiskasvatus uusilta vammaispalvelulain piiriin kuuluvien lasten osalta, vaikka heille olisikin tehty vammaispalvelulain erityishuolta-ohjelman mukainen päätös kuntoutuksesta.

Perusopetuksen osalta perusopetuslaki on ensijainen suhteessa vammaisapalvelukiin ja vammaispalvelulain mukaisia palveluita järjestetään vain, jos perusopetuslain mukaiset palvelut eivät ole riittäviä tai sopivia henkilön yksilöllisen tarpeen kannalta.

Kunnan järjestämä aamu- ja iltapäivätoiminta ei ole lakisääteinen oikeus, vaan kunta päättää sen järjestämisestä. Toiminnan järjestämisestä säädetään perusopetuslain luvussa 8a. Aamu- ja iltapäivätoiminta ei ole opetusta eikä siihen liity subjektiivista oikeutta. Siihen ei myöskään sovelleta perusopetuslain oppimisen ja koulunkäynnin tuen tai tulkitsemis- ja avustajapalveluiden säännöksiä.

Jos perusopetuslain mukainen toiminta ei ole riittävää tai sopivaa, voidaan palvelua täydentää tai korvata vammaisapalvelulain mukaisella lyhytaikaisella huolenpidolla. Kunta voi toimia palveluntuottajana lyhytaikaisessa huolenpidossa, mutta tällöin ei ole kyse perusopetuslain mukaisesta toiminnasta eikä siihen voi hakea vastaavaa rahoitusta.

Kuntien lakisääteiset velvoitteet eivät ole muuttuneet eikä rahoitusta ei ole muutettu vammaisapalvelulain uudistuksen yhteydessä.

Mäntsälän kunta järjestää vammaisopetusta Hepolan koulussa. Tämä on perusopetuslain mukaista toimintaa. Vammaisopetus on tarkoitettu ensisijaisesti oppilaille, joilla on laajat kehitykselliset ja/tai kielelliset vaikeudet. Oppimisen tuen erityisasiantuntija tekee hallinnollisen päätöksen oppilaan opetuksen toteuttamisesta vammaisopetuksen ryhmässä lausunnon pohjalta.

Mäntsälän kunnalla on sopimus vammaisopetuksen järjestämisestä Pornaisten kunnan kanssa pornaislaisten pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden opetuksen järjestämisestä (Liite 2). Oppimisen tuen erityisasiantuntija tekee hallinnollisen päätöksen oppilaan opetuksen toteuttamisesta vammaisopetuksen ryhmässä lausunnon pohjalta vammaisopetuksen paikatilanteen huomioiden pornaislaisten vammaisopetukseen ottamisesta.

Mäntsälän Kunta tuottaa Keusoten maksamana aamu- ja iltapäivähoitoa erillishuoltona. Vammaisapalvelulain myötä aamu- ja iltapäivähoitoa tuotetaan lyhytaikaisessa huolenpidossa oleville oppilaille. Lyhytaikainen huolenpito korvaa erillishuollon. Tämän myötä Mäntsälän ja Keusoten välistä sopimusta (Liite 3) tulee korjata. Tämä ei tuo muutoksia toiminnan tuottamiseen tai maksuvastuisiin.

Valmistelija	Opetuspäällikkö Marko Lipponen, sähköposti marko.lipponen(@)mantsala.fi, oppimisen tuen erityisasiantuntija Matti Kastikainen varhaiskasvatuspäällikkö Karoliina Purola, karoliina.purola(@)mantsala.fi
--------------	---

Esittelijä	Sivistysjohtaja Ahvo Timo
------------	---------------------------

Päätösehdotus	Sivistyslautakunta merkitsee tiedoksi Vammaisapalvelulain uudistusten vaikutukset suhteessa kasvatus- ja opetuslainsäädäntöön.
---------------	--

Päätös	
--------	--

Liite 1. Kirje kuntiin ja hyvinvointialueille koskien vammaisapalvelulakiin nähden ensisijaista kasvatus- ja opetuslainsäädäntöä (VN/19213/2025)

Liite 2. Mäntsälän kunnan ja Pornaisten kunnan koulusopimus pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden opetuksesta Mäntsälän opetuspalveluissa

Liite 3. Aamu- ja iltapäivähoidon järjestäminen erityishuoltona Keusote
(Dnro 6092023)